

REGULAMIN KRAJOZNAWCZYCH ODZNAK KOLEKCJONERSKICH

1. PRZEPISY OGÓLNE

1. Kolekcjonerstwo krajoznawcze jest atrakcyjną formą poszerzania wiedzy o kraju, jest też działaniem kulturotwórczym. Do rozwoju tego ruchu przyczyniają się odznaki kolekcjonerskie.

Komisja Krajoznawcza Zarządu Głównego PTTK ustanowiła system krajoznawczych odznak kolekcjonerskich, na który składają się:

- odznaka popularna „Chomik” dla młodzieży szkolnej,
 - stopień podstawowy „Plakietka Zbiorów Krajoznawczych” i „Ekslibris Krajoznawcy Bibliofila”,
 - odznaka „Kolekcjoner Krajoznawca” srebrna dla średnio zaawansowanych,
 - odznaka „Kolekcjoner Krajoznawca” złota dla zbieraczy o dużej aktywności i wyrobieniu specjalistycznym.
2. Ustala się, że na wystawach, pokazach, spotkaniach, giełdach wymiennych i innych imprezach kolekcjonerskich organizowanych przez PTTK może być eksponowany każdy zbiór o charakterze turystycznym lub krajoznawczym, jednakże o punkty sędziowskie i zaświadczenia dla przyznania odznak, a także o nagrody na imprezach centralnych mogą się ubiegać jedynie ci kolekcjonerzy, których zbiory odpowiadają wymogom zbioru krajoznawczego (zobacz punkty 1.3 do 1.5 regulaminu oraz punkt 2. Zasad sędziowania imprez kolekcjonerskich).
 3. Zbiorem krajoznawczym (kolekcją krajoznawczą) jest celowo opracowany zestaw przedmiotów wybranych przez kolekcjonera dla zobrazowania konkretnej myśli (idei), zagadnienia lub problemu wchodzącego w zakres krajoznawstwa. Zbiór powinien odznaczać się walorami estetycznymi. Walory naukowe, muzealne, artystyczne podnoszą wartość zbioru, ale nie są obowiązkowe, zaś wartość materialna (handlowa) przedmiotów nie ma znaczenia przy ocenie zbioru.
 4. Za pomocą zbioru krajoznawczego można prezentować wyłącznie problematykę odnoszącą się do Polski lub Polaków (grupy lub pojedynczych osób) i spraw z nimi związanych. Powiązania te należy rozumieć w szerokim kontekście, np. związków historycznych, geograficznych, przyrodniczych, kulturowych.
 5. Zbiory krajoznawcze dzielą się na klasy i grupy:
 - Pod względem formalnym rozróżnia się następujące klasy:
 - P) zbiorów powszechnych,
 - A) zbiorów autorskich.
 - Pod względem merytorycznym rozróżnia się następujące grupy zbiorów:
 - a. proste,
 - b. złożone,
 - c. otwarte,
 - d. zamknięte,
 - e. regionalne,
 - f. problemowe,
 - g. z motywem,
 - h. okolicznościowe.

- **Zbiór powszechny** można stworzyć z przedmiotów wytworzonych przez naturę lub człowieka, które kolekcjoner znajduje na wycieczce, dostaje, wymienia czy kupuje.
- **Zbiór autorski** obejmuje przedmioty wykonane wyłącznie przez kolekcjonera (np. publicyści gromadzi napisane przez siebie artykuły i książki, fotograf swoje zdjęcia, plastyk – rysunki itp.).
- **Zbiór prosty** składa się z przedmiotów jednego rodzaju, np. tylko znaczki pocztowe lub tylko monety, publikacje, widokówki, plakaty, minerały itp.
- **Zbiór złożony** powstaje z przedmiotów różnego rodzaju związanych tematycznie z treścią kolekcji, np. zbiór pt. „Warszawa” może składać się z książek o tym mieście, przewodników krajoznawczych, planów, widokówek, fotografii, wycinków prasowych i z wielu innych elementów.
- **Zbiór otwarty** ma oznaczony początek, ale nie posiada granicy końcowej, np. zbiór znaczków pocztowych, zaczynający się od pierwszego znaczka polskiego i uzupełniany na bieżąco znaczkami, które się ukazują.
- **Zbiór zamknięty** odznacza się ściśle określonymi granicami czasowymi lub rzeczowymi (np. zbiór poświęcony zabytkom architektury gotyckiej, znaczkom turystyki kajakowej w latach 1945-1985, albo dziełom jednego nieżyjącego twórcy). Pojęcia „zbiór zamknięty” nie należy mylić z pojęciem „zbiór pełny” (kompletny) zawierający wszystkie eksponaty, które w zbiorze powinny się znajdować.
- **Zbiór regionalny** jest poświęcony jednemu regionowi czy makroregionowi naszego kraju (np. Śląsk, Pomorze), województwu, gminie, miastu, wsi lub nawet pojedynczemu obiektowi (np. Wawel, Łazienki, pałac w Wilanowie, statek „Dar Młodzieży” itp.).
- **Zbiór problemowy** służy przedstawieniu jakiegoś działu krajoznawstwa polskiego (np. archeologii, architektury, roślin) lub wybranym zagadnieniom (np. architektura romańska w Polsce, polskie parki narodowe itp.).
- **Zbiór z motywem** obejmuje przedmioty stanowiące lub zawierające wybrany przez kolekcjonera motyw (np. barwy narodowe, godło Polski, mapa Polski, syrenka, znak PTTK, orzeł, żubr, szarotka, liść dębu itp.).
- **Zbiór okolicznościowy** składa się z przedmiotów, które wiążą się np. z jakimś dorocznym świętem, (np. 3 Maja, 11 Listopada, Boże Narodzenie), doroczną imprezą lub ważną rocznicą (np. 100-lecie turystyki polskiej, Światowy Dzień Turystyki).

2. ODZNAKA „CHOMIK”

1. Komisja Krajoznawcza Zarządu Głównego PTTK ustanowiła odznakę „Chomik” w celu zachęcenia młodzieży szkolnej, zwłaszcza zrzeszonej w SKKT PTTK, do gromadzenia, opracowywania i wystawiania swych zbiorów krajoznawczych, co ma przyczynić się do pogłębienia wiedzy o kraju.
2. Ubiegający się o odznakę powinien przedstawić zbiór złożony z dowolnie wybranych przedmiotów wiążących się z turystyką i krajoznawstwem. Mogą to być na przykład: fotografie, pocztówki, znaczki pocztowe, etykiety zapalczane, foldery, przewodniki, mapy i inne wydawnictwa, znaczki, plakietki oraz proporce z imprez i obiektów turystycznych, bilety na przejazd środkiem lokomocji i do muzeów, przedmioty sztuki ludowej, próbki skał i minerałów, a także inne pamiątki z wędrówek. Prezentowane eksponaty powinny być ułożone zgodnie z dowolnie wybranym tematem, jak np. moja miejscowość i jej okolice, budownictwo

zabytkowe i współczesne, wydarzenia historyczne, słynni Polacy, przyroda, jej ochrona itp.

3. Odznaka „Chomik” może być przyznana za zbiór wystawiony na dowolnej imprezie krajoznawczej lub kolekcjonerskiej. Nie wymaga się, aby uzyskał on określona liczbę punktów sędziowskich, musi jednak być nagrodzony lub wyróżniony. Oceny dokonuje zespół wyznaczony przez organizatorów imprezy, w którym powinien być przynajmniej jeden instruktor krajoznawstwa.
4. Tryb nadania odznaki określa punkt 5.3.

3. PLAKIETKA ZBIORÓW KRAJOZNAWCZYCH

1. Komisja Krajoznawcza Zarządu Głównego PTTK wprowadziła następujące zasady przyznawania „Plakietki Zbiorów Krajoznawczych”. Ma ona zachęcać krajoznawców do systematycznego gromadzenia, opracowywania i wystawiania swoich zbiorów. Kolekcjoner powinien ukierunkować swoje zainteresowania, pogłębiać wiedzę krajoznawczą i coraz lepiej poznawać wybrane dziedziny krajoznawstwa albo regiony ojczystego kraju.
2. Ubiegający się o „Plakietkę Zbiorów Krajoznawczych” powinien przedstawić zbiór odpowiadający wymogom zawartym w punktach 1.3 do 1.5.
3. „Plakietka” może być przyznana za zbiór znajdujący się w posiadaniu kolekcjonera lub wystawiony na dowolnej imprezie krajoznawczej bądź kolekcjonerskiej. Nie wymaga się, aby uzyskał on określoną liczbę punktów sędziowskich, musi być jednak nagrodzony lub wyróżniony. Oceny zbiorów dokonuje dwóch instruktorów krajoznawstwa, którzy posiadają „Plakietkę Zbiorów Krajoznawczych”.
4. „Plakietkę” przyznaje się także za kolekcję publikacji krajoznawczych (książki naukowe i popularnonaukowe o tematyce interesującej krajoznawcę, przewodniki, foldery, czasopisma naukowe, popularnonaukowe, albumy, mapy, plany miast, wycinki prasowe itp.). Kolekcja musi odpowiadać wymogom punktów od 1.3 do 1.5.

Kryterium stanowi kompletność zbioru. Zwłaszcza przy temacie o bogatej literaturze w prezentowanych zbiorach powinny znajdować się wszystkie podstawowe pozycje wydane po roku 1944-1945.

Temat, którego dotyczy niewielka liczba prac, w zbiorze powinien znaleźć się komplet wydawnictw współczesnych. Dodatkowym walorem są pozycje z okresu międzywojennego i dawniejsze.

Ubiegający się o przyznanie „Plakietki” za kolekcję publikacji krajoznawczych otrzymuje równocześnie „Ekslibris Krajoznawcy Bibliofila”.

5. „Plakietkę” można zdobywać wielokrotnie za zbiory różniące się od siebie problematyką lub formą opracowania. Wyróżniony kolekcjoner za kolejne zbiory otrzymuje stosowne dyplomy do „Plakietki”.
6. Tryb nadawania „Plakietki” określa punkt 5.3.
7. Z dniem wejścia w życie niniejszego regulaminu utraciły moc obowiązujące uprzednio regulaminy „Plakietki Zbiorów Krajoznawcy” oraz „Ekslibris Krajoznawcy Bibliofila”. Zdobyte dawniej „Plakietki” i „Ekslibrisy” zachowują swą ważność.

4. KOLEKCJONER KRAJOZNAWCA

1. Komisja Krajoznawcza Zarządu Głównego PTTK ustanowiła odznakę „Kolekcjoner Krajoznawca” srebrną i złotą. Ma ona zachęcać do podnoszenia wartości swych zbiorów krajoznawczych lub opracowania nowych o wysokim poziomie krajoznawczym i kolekcjonerskim. Ma także na celu pozyskanie do współpracy kolekcjonerów – popularyzatorów zbieractwa krajoznawczego oraz autorów prac metodycznych i popularyzatorskich.

2. Ubiegający się o odznakę może przedstawić do wyróżnienia zbiór odpowiadający wymogom punktów od 1.3 do 1.5.

3. Odznaka srebrna „Kolekcjoner Krajoznawca” może być przyznana za zbiór wyróżniony poprzednio „Plakietką Zbiorów Krajoznawczych” lub „Ekslibrisem Krajoznawcy Bibliofila”, jeśli po ich otrzymaniu był jeszcze co najmniej dwukrotnie wystawiany na centralnych imprezach krajoznawczych lub imprezach kolekcjonerskich organizowanych przy współpracy Zespołu do Spraw Kolekcjonerskich Komisji Krajoznawczej ZG PTTK albo w porozumieniu z nim.

W tym przypadku zbiór musi uzyskać dwukrotnie co najmniej 18 punktów lub jednokrotnie co najmniej 21 punktów sędziowskich.

W każdym przypadku w składzie jury musi być co najmniej jeden sędzia ustanowiony przez Zespół do Spraw Kolekcjonerskich albo osoba upoważniona przez ten Zespół do sędziowania.

Odznakę przyznaje się także:

1. za zdobycie trzech „Plakietek zbiorów krajoznawczych”,
2. za co najmniej trzykrotne wykorzystanie zbioru w działalności szkoleniowej lub popularyzującej kolekcjonerstwo krajoznawcze.

4. Odznaka złota „Kolekcjoner Krajoznawca” może być przyznana posiadaczom srebrnego stopnia tej odznaki, jeśli po jej otrzymaniu zbiór był jeszcze co najmniej czterokrotnie wystawiany na imprezach krajoznawczych szczebla centralnego lub na imprezach kolekcjonerskich organizowanych przy współudziale Zespołu do Spraw Kolekcjonerskich przy Komisji Krajoznawczej ZG PTTK lub w porozumieniu z nim. Zbiór taki musi czterokrotnie uzyskać co najmniej 18 punktów lub trzykrotnie co najmniej 21 punktów sędziowskich. W każdym przypadku w składzie jury musi być co najmniej jeden sędzia ustanowiony przez Zespół do Spraw Kolekcjonerskich albo osoba upoważniona przez ten Zespół do sędziowania.

Odznakę przyznaje się także:

- za zdobycie pięciu „Plakietek zbiorów krajoznawczych”,
- za co najmniej siedmiokrotne wykorzystanie zbioru w działalności szkoleniowej lub popularyzującej kolekcjonerstwo krajoznawcze oraz za wygłoszenie odczytu bądź referatu omawiającego zagadnienia merytoryczne, techniczne lub propagandowe z zakresu kolekcjonerstwa krajoznawczego; tekst referatu, publikacji winien być dołączony do wniosku o nadanie odznaki,
- za napisanie i opublikowanie trzech artykułów lub książki na tematy związane z kolekcjonerstwem krajoznawczym, o ile teksty zostaną dołączone do wniosku o nadanie odznaki.

5. Tryb nadania odznaki określa punkt 5.3.

5. PRZEPISY KOŃCOWE

1. Komisje Krajoznawcze PTTK, ewentualnie przy współudziale innych komisji, a także instytucji, organizacji kulturalnych, oświatowych, młodzieżowych powinny organizować pokazy, wystawy, spotkania, giełdy wymienne i inne imprezy krajoznawczo-kolekcjonerskie. Najlepsze zbiory powinny być eksponowane na wystawach w czasie ważniejszych imprez krajoznawczych (zwłaszcza na Centralnym Zlocie Krajoznawców – CZAK i w czasie Dni Turystyki), a także ogólnopolskich zjazdów, sesji, zlotów itp.
2. Komisje Krajoznawcze PTTK powinny powołać spośród instruktorów krajoznawstwa co najmniej trzyosobowe zespoły weryfikacyjne. Do ich zadań należy weryfikacja wniosków o nadanie krajoznawczych odznak kolekcjonerskich, wystawianie w tym celu zaświadczeń oraz prowadzenie rejestru wniosków o nadanie odznak ze stwierdzeniem ich przyznania. Ponadto zespoły powinny inspirować organizację imprez kolekcjonerskich i pomagać w ich realizacji.
3. Kolekcjoner ubiegający się o nadanie mu odznak kolekcjonerskich powinien wypełnić wniosek na specjalnym blankiecie, który po potwierdzeniu przez zespół weryfikacyjny, powinien być skierowany do Zespołu do Spraw Kolekcjonerskich przy Komisji Krajoznawczej ZG PTTK wraz z wymaganymi załącznikami. Zespół ten przyznaje odznakę i prowadzi ich rejestry.
4. Zasady sędziowania imprez krajoznawczo-kolekcjonerskich PTTK, między innymi przyznawania punktów sędziowskich, stanowią załącznik do niniejszego regulaminu.
5. Organizatorzy imprez krajoznawczych i kolekcjonerskich mają obowiązek wydawać na życzenie zainteresowanych zbieraczy zaświadczenia o liczbie punktów zdobytych na imprezie i o wykorzystaniu zbioru w działalności szkoleniowej lub popularyzującej kolekcjonerstwo krajoznawcze.
6. Komisja Krajoznawcza ZG PTTK zleca Zespołowi do Spraw Kolekcjonerskich realizację wszystkich zadań wynikających z niniejszych regulaminów.
7. Interpretacja niniejszych regulaminów należy do Zespołu do Spraw Kolekcjonerskich przy Komisji Krajoznawczej ZG PTTK.
8. Regulaminy zostały zaakceptowane przez Prezydium Zarządu Głównego PTTK.
9. Regulaminy weszły w życie 01.07.1987, a zmodyfikowane według powyższego tekstu 29.08.1996 r.

ZASADY SĘDZIOWANIA IMPREZ KOLEKCJONERSKICH PTTK

1. Ustalenia wstępne.
 - 1) Zbiory krajoznawcze, których posiadacze ubiegają się o odznaki kolekcjonerskie powinien oceniać zespół złożony z trzech sędziów mianowanych przez Zespół do Spraw Kolekcjonerskich przy Komisji Krajoznawczej ZG PTTK. W składzie zespołu oceniającego musi być co najmniej jedna osoba mająca uprawnienia sędziego lub upoważniona do sędziowania i przewodzenia. Do czasu mianowania dostatecznej liczby sędziów Zespół do spraw Kolekcjonerskich może upoważnić instruktora krajoznawstwa (co najmniej w stopniu Instruktora Krajoznawstwa Polski) do pełnienia obowiązków sędziego. Upoważnienie może być wydane na podstawie rekomendacji zainteresowanej Komisji Krajoznawczej PTTK.

Odstępstwa od tej zasady dotyczą wyłącznie punktów 2.2 i 3.3 regulaminu odznak.

2) Organizator wystawy ma prawo przeprowadzenia eliminacji dla nadesłanych (okazanych) zbiorów z uwagi na:

- a. zbyt wielką liczbę zgłoszeń w stosunku do możliwości ekspozycyjnych,
- b. dużą różnicę poziomu zbiorów.

Eliminacji powinien dokonać zespół złożony co najmniej z dwóch osób, w tym jedna musi mieć uprawnienia sędziowskie lub posiadać upoważnienie Zespołu do Spraw Kolekcjonerskich przy Komisji Krajoznawczej ZG PTTK do pełnienia funkcji sędziego.

2. Wymogi klasyfikacyjne zbioru.

Każdy zbiór podlegający ocenie sędziowskiej jest rozpatrywany ze względu na jego elementy kolekcjonerskie (struktura zbioru) oraz elementy krajoznawcze (wartość poznawczą, popularyzatorską). Zbiór musi odpowiadać warunkom zawartym w punktach od 1.3 do 1.5 regulaminów krajoznawczych odznak kolekcjonerskich.

- Elementy kolekcjonerskie:
 1. sposób opracowania zbioru,
 2. stan i dobór eksponowanych walorów.
- Elementy krajoznawcze:
 3. plan (koncepcja) i realizacja,
 4. wybór tematu,
 5. objętość zbioru.

3. Zasady punktowania.

Zbiór może uzyskać maksymalną notę sędziowską – 25 punktów. Za każde z wyżej wskazanych pięciu kryteriów można przyznać najwyżej po 5 punktów. Każdemu zbiorowi, który ma podlegać werdyktowi sędziowskiemu przyznaje się wstępnie maksimum tj. 25 punktów, zaś ocena sędziowska sprowadza się do odejmowania punktów za usterki lub braki dostrzeżone przez zespół sędziowski.

4. Elementy kolekcjonerskie.

1) Sposób opracowania zbioru. Maksymalna liczba punktów: 5.

Przyjmuje się jako warunek obowiązkowy, że zbiór powinien mieć:

- tytuł,
- wstęp wprowadzający,
- „metryczki” objaśniające poszczególne przedmioty ujęte w zbiorze.

Zbiór powinien być opracowany z maksymalną starannością i dbałością o jego wartość estetyczną. Po 1 punkcie można odjąć za: brak tytułu, brak tekstu wprowadzającego, brak „metryczek” objaśniających, za „metryczki” niewystarczające lub błędne. Można też odjąć za nie dość staranne opracowanie zbioru 1 lub 2 punkty.

2) Stan i dobór eksponowanych walorów. Maksymalna liczba punktów: 5.

Stan eksponowanych przedmiotów powinien być bez zarzutu. Wyjątek stanowią przedmioty pochodzące sprzed 1939 r. Za usterki, uszkodzenia, zanieczyszczenia itp. odejmuje się od 1 do 5 punktów.

Przedmioty eksponowane w zbiorze powinny odznaczać się nowatorstwem, odkrywczością i podkreślać krajoznawczy charakter zbioru. Cenne jest także to, że się je z trudem zdobywa. Za brak takich przedmiotów w zbiorze odejmuje się 1 lub 2 punkty.

5. Elementy krajoznawcze

1) Plan zbioru i jego rozwiązanie. Maksymalna liczba punktów: 5.

Plan może być ustalony dowolnie, jednak musi uwzględniać charakter kolekcji. Należy też zawsze brać pod uwagę krajoznawczy punkt widzenia. Przyjęty plan musi być konsekwentnie realizowany w całym zbiorze. Odejmuje się od 1 do 3 punktów; za brak określonego planu w zbiorze, za niezgodność kolekcji z planem lub za plan nieuwzględniający specyfiki zbioru 1 punkt, za plan ujmujący temat zbyt wąsko 1 punkt.

2) Wybór tematu. Maksymalna liczba punktów: 5.

Ocenia się indywidualne ujęcie i rozwinięcie myśli, jaką zbiór ma wyrazić, swoistość i samodzielność pomysłu i twórczy sposób jego realizacji.

Za brak oryginalności odejmuje się od 1 do 4 punktów.

3) Objętość zbioru. Maksymalna liczba punktów: 5.

Jako zbiór pełnowartościowy uznaje się zbiór pełny (kompletny) – punkt 1.5 regulaminów. Kompletność zbioru oceniają sędziowie oceniający na podstawie jego tytułu i wstępu wprowadzającego. Za zbiór pozbawiony niektórych koniecznych elementów odejmuje się 1 punkt. Za przedmioty zbędne w zbiorze odejmuje się 2 punkty, zaś za zbyt małą objętość zbioru – 2 punkty.

6. Klasy – grupy zbiorów.

Odrębnej ocenie podlegają, zbiory dla następujących klas kolekcjonerskich:

- klasa zbiorów powszechnych,
- klasa zbiorów autorskich (punkt 1.5 regulaminów).

Organizatorzy wystawy mogą wprowadzić ponadto klasę honorową, w której eksponuje się zbiory sędziów i osób zaproszonych. Zbiory w tej klasie nie podlegają ocenie.

7. Nagrody.

Nagrody powinny być przyznawane za najlepsze zbiory wystawione w każdej klasie i grupie. Powinny mieć one charakter nagród rzeczowych. Najwłaściwszymi są dyplomy, plakietki, pomoce kolekcjonerskie, literatura fachowa i krajoznawcza, pamiątki regionalne. Nagrody powinny być zróżnicowane stosownie do klasy i grupy zbiorów.